

86. Rudin: Hamlet mi Don Kişot mu?

Nazan COŐKUN¹

APA: Coşkun, N. (2023). Rudin: Hamlet mi Don Kişot mu?. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (35), 1405-1415. DOI: 10.29000/rumelide.1342247.

Öz

Rus edebiyatının *gümüş başlı devi* olarak adlandırılan İvan Sergeyeviç Turgenev'in yaratıcılığında dünya edebiyatının iki ezeli, edebî imgesi olan Hamlet ve Don Kişot'un yeri en çok tartışılan konular arasında yer alır. Yaratıcılığında Hamlet'in izleri ilk eserlerine dek uzanan Turgenev, 19.yüzyıl Rus edebiyatında önemli bir yer edinen gereksiz insanlarla Hamlet'in özdeşleştirilmesinin sembolü haline gelir. Yel değirmenleri ile savaşarak kimi araştırmacılara göre bir iman şövalyesi kimilerine göre ise komik bir figür olarak görülen Don Kişot da Turgenev'in yaratıcılığında içkin konular arasındadır. Üzerine tartışmaların devam ettiği bu iki edebî imge, yazarın yaratıcılığında da oldukça geniş yer tutar ve pek çok çalışmaya konu olur. Turgenev'in edebî eserlerinin yanı sıra *Hamlet ve Don Kişot* başlıklı bir makalesinin olması da bu anlamda önemlidir. Yazarın özellikle roman kahramanları Hamlet ve Don Kişot doğasına ait özellikleri bağlamında tartışılırken aynı adı taşıyan makalesi bu tartışmalarda araştırmacılara önemli bir perspektif sunar. Bu çalışmalar içerisinde makalemizin özgünlüğünü belirleyecek olan tartışmaları değerlendirmek, kendi görüşümüzü belirlemek ve alanda yapılan akademik çalışmalara fayda sağlamak olacaktır. Amacımız geniş bir çalışma konusu oluşturan edebiyatın ölümsüz imgelerinden Hamlet ve Don Kişot bağlamında Turgenev'in *Rudin (Pyдun, 1855)* adlı eserini yorumlamak ve Rus araştırmacıların yaklaşımlarında yeni bir çizgi belirleyebilmektir. Bu amaç doğrultusunda makalemiz kapsamında Turgenev'in *Rudin* adlı romanı *Hamlet ve Don Kişot* başlıklı makalesi ile paralel olarak değerlendirilecek, yazarın Hamlet ve Don Kişot'a dair düşüncelerinin izleri sürülecek ve sonuç kısmında kahramanı Rudin'le bu iki edebî imge arasında kurduğu ilişki anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Turgenev, Hamlet, Don-Kişot, Rudin, Rus Edebiyatı

Rudin: Hamlet or Don Quixote?

Abstract

The creativity of Ivan Sergeyeovich Turgenev, known as the *silver-headed giant* of Russian literature, encompasses two eternal literary figures of world literature, Hamlet and Don Quixote, which are among the most discussed topics. Hamlet's influence can be traced back to Turgenev's early works, and he becomes a symbol of the unnecessary individuals identifying with Hamlet in 19th-century Russian literature. Don Quixote, who is seen by some researchers as a knight of faith and by others as a comical figure, engaging in battles against windmills, is also among the topics inherent to Turgenev's creativity. These two literary symbols continue to be subjects of debate and hold significant places in the author's literary legacy, inspiring numerous studies. Indeed, the presence of an article titled *Hamlet and Don Quixote* by Turgenev is significant in this regard, in addition to his literary works. The author's article with the same title provides researchers with an important

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı (Konya, Türkiye), nazan.coskun@selcuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7748-5219 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 16.07.2023-kabul tarihi: 20.08.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1342247]

perspective in the discussions about the characteristics inherent to the nature of the novel's protagonists, Hamlet and Don Quixote. It sheds light on these discussions and offers valuable insights in understanding their respective natures. Evaluating and categorizing these debates, forming our own viewpoint, and contributing to academic studies conducted in Türkiye are the goals of this research. Our aim is to interpret Turgenev's novel *Rudin* in the context of the immortal literary images of Hamlet and Don Quixote, and to establish a new perspective in researchers' approaches. In this regard, Turgenev's novel *Rudin* will be analyzed parallel to his article "*Hamlet and Don Quixote*", tracing the author's thoughts on the characters and attempting to understand the relationship he establishes between the protagonist Rudin and these two literary symbols.

Keywords: Turgenev, Hamlet, Don Quixote, Rudin, Russian Literature

1. Giriş

Dünya edebiyatının usta kalemleri olarak adını tarihe geçirmiş olan İngiliz yazar William Shakespeare ve İspanyol yazar Miguel de Cervantes'in kahramanları Hamlet ve Don Kişot, 19.yüzyıl Rus edebiyatında sık sık referans yapılan kahramanlar arasında yer alırlar. Oldukça geniş bir literatüre sahip olan böyle bir konuyu çalışmamız dâhilinde İvan Turgenev ile sınırlamak bir gereklilik halini almıştır. Turgenev'in *Rudin* (*Рудин*) adlı eserini edebiyatın ölümsüz imgelerinden Hamlet ve Don Kişot bağlamında yorumlamak çalışmamız kapsamında güttüğümüz temel amaçtır. Çalışmamızın temelini oluşturan ana kaynaklardan biri; yazarın 1860 yılında kaleme aldığı *Hamlet ve Don Kişot* (*Гамлет и Дон-Квотом*) başlıklı makalesidir. Zira yazar makalesinde bu iki imgeyi, insan doğasının iki temel karşıt özelliğiyle ele alırken düşüncesini şu sözlerle açıklar:

Bize göre bu iki tür; insan doğasının iki temel, karşıt özelliğini içerir. Tüm insanlar aşağı yukarı bu iki türden birine ait gibidir. Hemen hemen her birimiz ya Don Kişot'a ya da Hamlet'e saparız. Zamanımızda Hamletlerin Don Kişot'tan çok daha fazla olduğu doğrudur; ama Don Kişotların da soyu tükenmemiştir henüz. Tüm insanlar - bilinçli veya bilinçsiz olarak ve ilkelerinin gücü, idealleri, yani hakikat, güzellik, iyilik olarak gördükleri şey için yaşarlar. Birçoğu, ideallerini belirli, tarihsel olarak kurulmuş biçimlerde zaten tamamen hazır hale getirir, hazır olarak alır. Hayatlarını bu ideal üzerine düşünerek yaşarlar, bazen de tutkuların veya tesadüflerin etkisiyle bu idealden sapılır. Ama bunun için akıl yürütmediklerine de şüphe yoktur. Kimileri aksine, idealleri kendi düşüncelerinin analizine tabi tutar. Öyle görünüyor ki, tüm insanlar için bu idealin, varoluşlarının bu temelinin ve amacının ya onların dışında ya da kendi içlerinde olduğunu söylersek, çok yanlış olmayacağız (Turgenev, 1981:108).

Yazarın bu düşüncesinden yola çıkarak çalışmamız kapsamında Turgenev'in *Rudin* adlı romanı bağlamında Hamlet ve Don Kişot'a dair düşüncelerinin izleri sürülecek ve sonuç kısmında yazarın kahramanı Rudin'le bu iki edebî imge arasında kurduğu ilişki anlamlandırılmaya çalışılacaktır. Bizi bu çalışmaya yönlendiren elbette sadece Turgenev'in bu çalışmasında öne sürdüğü düşünce değildir. Pek çok Rus araştırmacı Turgenev'in yaratıcılığında Hamlet ve Don Kişot imgesinin güçlü varlığından söz eder. İvan Volkov, "Turgenev'in her romanının ana kahramanının karakteri, Hamlet ve Don Kişot'un imgelerinin ahlaki ve psikolojik özelliklerine az çok sahiptir" der ve şöyle devam eder: "Turgenev'in yaratıcılığında yer alan hem felsefi hem de psikolojik ve toplumsal içerikli Hamlet ve Don Kişot sorunu, uzun bir yaratıcı yaşamın başlangıcını ve sonunu birbirine bağlar" (Volkov, 2019: 14-26). Bir diğer araştırmacı Yuri Ayhenvald da Turgenev'de Hamlet ve Don Kişot imgelerinin tüm yaratıcılığının ideolojik ana hatlarını temsil ettiğini belirtir (Ayhenvald, 1982:101). 19.yüzyıl Rus edebiyatında Shakespeare kültü üzerine çalışan araştırmacı Yu. Levin ise Turgenev'in tüm yaşamı boyunca özellikle Shakespeare'e büyük bir sevgi beslediğini belirterek yazarın yaratıcılığında bu iki imgenin erdemlerinin birleştirilmesinden hareket ettiğini söyler (Levin, 1988: 173). V. Markoviç, Turgenev'in yaratıcılığında

yer alan bu iki imgenin, yazarın insan doğasına yönelik anlayışı bağlamında önemli imgeler olarak çokça yer aldığını belirtir. Araştırmacıya göre Turgenev'in tüm yaratıcılığında insanlığın gelişiminin ilerici doğası düşünceyi hâkimken, Hamlet ve Don Kişot imgeleri de yazarın bu düşünceyi bağlamında gelişme gösterir (Markoviç, 1975: 134). Bu doğrutuda Turgenev'i bu imgelerle anlamlandırmak bizim için ayrı bir önem arz etmekte, yazarın yaratıcılığını değerlendirmede yeni bir perspektif sunmaktadır. Peki, Turgenev'in *Rudin* romanı örneğinde inceleyeceğimiz Hamlet ve Don Kişot kimdir ve literatürde nasıl değerlendirilir? Bu sorunun yanıtı bizi yazara dönük eleştiri yöntemi ile geliştirdiğimiz çalışmamızın amacı olan yazarın Hamlet ve Don Kişot'a dair düşüncelerinin izlerinin sürülmesi ve kahramanı Rudin'le bu iki edebî imge arasında kurduğu ilişkinin anlamlandırılmasına götürecektir.

2.Hamlet ve Don Kişot Kimdir?

Düşünce ve eylem çatışmasında sıkışmış bir kahraman olarak literatüre Hamletizm olgusunun da girmesini sağlayan Hamlet, Shakespeare'in aynı adı taşıyan eserinin evrenselleşmiş kahramanıdır. Shakespeare'in, ne zaman yazıldığı ve sahnelendiğine dair kesin bir bilgi olamayan eseri ilk kez 1603 yılında basılmıştır. Hamlet'i bu kadar ünlü ve evrensel kılan özellikleri arasında öncelikle insan doğasına yönelik yaklaşımlar bağlamında gizemli bir kahraman olarak görülmesi, intikamını almak için neden eyleme geçemediği sorunsalı oluşturur. Üzerine kitaplar dolusu tartışmaların yapıldığı bu sorunsala dair çalışmaların tükenmesi ise pek de mümkün görünmemektedir. Hamlet'e dair tartışmaların yoğunluğunu belirleyen bir diğer etken, Rus edebiyat eleştirmeni Vissarion Belinski'nin belirttiği üzere Hamlet'in "insan hayatı, Hamlet'in insan, Hamlet'in her birimizden bir parça olmasıdır" (Belinski, 1977: 8). Hamlet'in kim olduğuna, neden eyleme geçmediğine dair tartışmaların kökeni Alman yazar Johann Wolfgang Von Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* adlı eseriyle başlar. Eserin kahramanı Hamlet'e dair şöyle bir yorumda bulunur:

Kanaatimce Shakespeare'in burada bir insana altından kalkamayacağı büyük bir görev bindirilmesini tasvir etmeye çalıştığı aşıkârdır. Aslında sadece sevimli çiçekleri barındırması gereken çini bir vazoya meşe ağacı dikiliyor. Sonuçta kökleri yayılıyor ve vazo paramparça oluyor. Saf, soylu, son derece ahlaklı bir mizaç, kendisini kahraman haline getirecek zihinsel takatten yoksun olunca, ne taşıyabildiği ne de üstünden atabildiği bir yükün altında eziliyor. Ondan imkânsız olanı yapması istenir, ama kendi içinde imkânsız olanı değil, onun için imkânsız olanı (Goethe, 2018: 212).

Çalışmamız kapsamında ele alamayacağımız kadar geniş olan Hamlet değerlendirmeleri, Goethe'nin bu yaklaşımdan sonra burada ifade edilen düşüncelerle ortaklık veya karşıtlık bağlamında gelişir.² Cervantes'in ünlü kahramanı Don Kişot da tıpkı Hamlet gibi ülkesinin, yazıldığı çağın sınırlarını aşarak evrenselleşmiş edebî imgelerden bir diğeri olarak karşımıza çıkar. İnebahtı Deniz Savaşına katılan burada Osmanlı Devlet'ine esir düşerek Cezayir'de yaşamak zorunda kalan Certantes, Don Kişot'u Sevilla hapisanesinde kaleme almaya başlar ve 1605 yılında tamamlar. Yel değerirmenleri ile savaşan paradoksal bir kahraman olan Don Kişot'a dair tartışmalar tıpkı Hamlet gibi birbirleriyle taban tabana zıtlık oluşturur. Benim üstadım Don-Kişot'tur diyen ünlü akademisyen yazar Roger Garaudy, Don Kişot'a dair birbirine zıt yaklaşımlar olduğunu şöyle açıklar:

Bazıları Don Kişot'ta sadece şövalye romanlarının ideali alaya alan bir karikatürünü görür ve bizi sinsice "Güneş Şövalyesi'nin" başıboş dolaşmalarını takip etmemeye çağırır. ... Kendilerine modern diyen bazıları da onda saçmalığın göklere çıkarılmasından başka bir şey görmez ve bizi acınacak biçimde etkisiz başkaldırıya veya "Mutlu Sisifos'un" kaderine davet ederler (Garaudy, 2021: 26).

Garaudy, Don Kişot'u Batı tarihinin dar ufku içerisinde anlamının mümkün olmadığını bu yüzden yeni bir boyutta incelemek gerektiğini düşünür. Zira ona göre gönül yüceliği ile tanımlanabilecek olan Don

² Detaylı bilgi için Bkz. Nazan Coşkun, Kafatası Filozofu, Rus Edebiyat Eleştirisinde Hamlet, Konya: Çizgi Kitabevi, 2023.

Kişot'a yabancılaşmış dünyanın insanları delilik tanımlamasıyla yaklaşır. Ne var ki Garaudy kahramanı şöyle tanımlar: "Don Kişot'un yegâne vatanı bütünlüktür, bölünmemişliktir; inancı, herkesten ve bütünden sorumlu olmaktır. Kâinatın dengesi ve adaleti için kan verendir O" (Garaudy, 2021: 18). Nitekim Don Kişot şöyle der: "Bütün devlerle, kötü kalpli şövalyelerle savaşaçağım ve onları bu krallıktan atacağım. Böylece burası daha iyi bir yer haline gelecek" (Cervantes, 2023:26) Kâinatın dengesi için kan veren kahramanın Don Kişot'a dönüşüm yolculuğu gezgin şövalye olmak için kütüphanesinden çıkmasıyla başlar. Garaudy'nin Don Kişot ile ilgili öne çıkardığı başlıca özellik iman şövalyeliğidir. Ona göre insanlığına katkıda bulunan herkesin yüreği Tanrı'yla doludur. Bu çerçevede Garaudy incelemesini yabancılaşmış modern dünya insanların deli dediği Don Kişot'un çılgınlığı uçurum eşiğindeki tek bilgeliğidir düşüncesiyle tanımlar. Garaudy'nin Don Kişot'ta vurguladığı iman şövalyeliği çalışmamızın devamında göreceğimiz üzere Turgenev'de de söz konusu olacaktır.

3. Hamlet mi Don Kişot mu?

Üzerine tartışmaların devam ettiği bu iki edebî imge, Turgenev'in yaratıcılığında oldukça geniş yer tutar ve ilk eserlerinden itibaren yer edinir. Tüm yaratıcılığı boyunca Shakespeare'in güçlü etkisinde kalacak olan Turgenev, *Şçigrovski Bölgesinin Hamleti (Гамлет Щигровского уезда, 1848)*, *Gereksiz Bir Adamın Günlüğü (Дневник лишнего человека, 1849)* gibi eserlerinden sonra Hamlet ile gereksiz insanın özdeşliğini kuran bir sembol haline gelir. Çalışmamızın konusu oluşturan *Rudin* romanının kahramanı Dmitri Nikolayeviç Rudin de Hamletvari doğası bağlamında gereksiz adam olarak değerlendirilen kahramanlardan biridir. Nitekim Akademisyen Türkan Olcay, "Turgenev, romanda tüm yaşamı ülkesine yararlı olma amacıyla dolu bir tip çizmeyi amaç edinse de Rudin de öncelleri gibi gereksiz bir adam olmaktan kurtulamayacaktır" der (Olcay, 2022:104). Yazarın yaratıcılığında yer alan Don Kişot imgesi konusunda ise araştırmacı Vsevolod Bagno, net bir biçimde şöyle der: "Nasıl Rus edebiyatının Puşkin ile başladığı gibi bir kabul söz konusu ise Rus Don-Kişotizm'i de Turgenev ile başlar" (Bagno, 2009: 61). Bu bağlamda Turgenev'in çalışmamıza temel kaynaklık edecek olan *Hamlet ve Don Kişot* makalesi iki yazara olan yaklaşımını karşılaştırmalı olarak değerlendirmek bağlamında önemlidir. Yazar şöyle aktarır düşüncelerini:

Shakespeare bu dev, yarı Tanrı... Evet; ama Cervantes, "Kral Lear"ı yaratan devin önünde bir çüce değil, bir insan ve tamamen bir insandır ve insanın bir yarı tanrının önünde bile kendi ayakları üzerinde durma hakkı vardır. ... Şüphesiz Shakespeare, hayal gücünün zenginliği ve gücüyle, yüksek şiirin parlaklığıyla, muazzam zihninin derinliği ve enginliğiyle Cervantes'i -yalnızca onu değil- geride bırakır; ama Cervantes'in romanında herhangi bir gergin nükte, doğal olmayan benzetmeler ya da tatlı sözler bulamazsınız. Kopuk kafaları, yırtık gözleri, kan ırmağı, gaddarlığı, Orta Çağ'ın ürkütücü mirasını, kuzeyde yavaş yavaş yok olan barbarlığı, inatçı tabiatları da bulamazsınız. ... Shakespeare, görüntülerini her yerden - cennetten, dünyadan - alır, onun için hiçbir yasak yoktur, her şeye nüfuz eden bakışından hiçbir şey kaçamaz; avının üzerine düşen bir kartal gücüyle, karşı konulamaz bir güçle onları püskürtür. Cervantes, çocuklarının babası gibi birkaç imgeyi okuyucunun önünde sevgiyle sergiler sadece kendisine yakın olanı alır ama bu yakınlık ona çok tanıdık gelir ki! İnsana ait olan her şey İngiliz şairin güçlü dehasına tabidir; Cervantes zenginliğini, berrak, uysal, yaşam deneyimi açısından zengin, ancak bununla sertleşmemiş ruhundan alır: Cervantes, yedi yıllık ağır tutsaklık sırasında, kendisinin de söylediği gibi, sabır bilimini incelemesi boşuna değildir. Kontrolündeki çember Shakespeare'inkinden daha dardır; ama her canlıda olduğu gibi onda da insana dair her şey yansıma bulur. (Turgenev, 1981:118).

Turgenev makalesinde öncelikle iki yazarı değerlendirirken daha sonra yazardan bağımsız olarak edebiyatın iki önemli imgesini insan doğasının özellikleri ile bağdaştırarak incelemeye devam eder. Bu bağlamda çalışmamızın konusunu oluşturan *Rudin* romanı büyük ölçüde *Hamlet ve Don Kişot* makalesindeki düşüncelerden beslenir. Zira *Rudin* üzerine 1855 yılında çalışmaya başlayan Turgenev'de Hamlet ve Don Kişot'a dair bir makale yazma fikri, 1840'lı yılların sonunda Avrupa'daki devrimci olayların izlenimi altında oluşur. Bununla birlikte, makaleye doğrudan çalışma süreci köylü

reformlarının hazırlanması sırasında 1857'de başlar.³ Süreç Rudin romanının tamamlanmasından sonra başlamış olsa da Olcay'ın da belirttiği üzere "Paris olayları sonrasında soylu aydınlara yönelen Turgenev, bunların tarihteki rolleri üzerine eğilir ve "aralarında büyük değişimi gerçekleştirecek olanlar var mı?" sorusuna Rudin romanıyla yanıt arar (Olcay, 2022:103).

Böylece iki eserin çalışma sürecinin paralellik arz ettiğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra *Rudin* romanı ile 1860 yılında tamamlanan makalenin Rus düşünce ve edebiyatının yeni bir evresinde yazılmış olması da önemlidir. Artık bugüne kadar düşünce ve edebiyata yön veren 40'ların geleneklerinin sorgulandığı bir döneme adım atılmıştır. Yeni insanlara duyulan ihtiyaç doğrultusunda edebiyatta yeni kahramanlar üzerine güçlü tartışmaların yaşandığı bu dönemde ülkedeki gerekli dönüşümü gerçekleştirebilecek halk figürünün yaratılması başlıca sorunsaldır. Bu anlamda *Rudin* romanı gibi *Hamlet ve Don Kişot* makalesi de yazarın bu sorunsala verdiği yanıt olarak okunabilir. Nitelik araştırmacı Galina Vinnikova, Turgenev bu makalede Rusya'nın ihtiyaç duyduğu halk figürü ne olmalıdır sorusuna dayanan zamanının en acil sorununa yanıt aramaya çalışır der (Vinnikova, 1986: 177). Bagno'ya göre bu makalede, Hamlet ve Don Kişot, bir sanatçı olarak Turgenev'i endişelendiren ve yaratıcı biyografisinin her yeni aşamasında her zaman geri döndüğü tüm sorular için felsefi bir gerçek haline gelir: Birey ve toplum arasındaki çeşitli ilişki biçimleri, kişinin er ya da geç varoluşunu anlamaya çalışma ihtiyaı, aktif iyilik olasılığı hakkındaki sorular gibi (Bagno, 2009: 80).

Bu doğrultuda çalışmamızın hemen başında belirttiğimiz üzere Hamlet ve Don Kişot, Turgenev'e göre iki tür insanı, insan doğasının iki temel karşıt özelliğini sembolize ederler. Turgenev bu karşıtlıkta terazinin bir kefesinde duran Don Kişot analizi ile başlar çalışmasına. Yazara göre Don Kişot'a yzeyssel bir bakış, karşımıza eski şövalye romanlarını alaya almak için yaratılmış bir figür, kederli bir şövalye imgesi çıkarır. Nitelik Turgenev, Rusya'da Don Kişot adının genellikle soytarlıkla zdeşleştirildiğini, Don Kişotluğun ise samalıkla eř değer görüldüğünü belirtir. Oysa meselenin özüne inildiğinde Turgenev için Don Kişot net bir biçimde "her şeyden önce inanç, sonsuz, sarsılmaz bir inanç, bireyin dışında olan ancak ulaşabileceği hakikate duyulan inanç, hizmet ve fedakârlık gerektiren dahası hizmetin sürekliliği ve fedakrlığın gücüyle erişilebilen bir hakikate duyulan inançtır" (Turgenev, 1981:108-109). Ona göre Don Kişot; uğrunda her türlü zorluğa ggs germeye, hayatını feda etmeye hazır olduğu bir ideale bağlılıkla doludur; idealin somutlaşmasına, yeryüzünde gerçeğin ve adaletin kurulmasına bir araç olarak hizmet edebileceği ölçüde yaşama, yaşamına değer verir. Turgenev bu düşüncelerine karşılık kendisine yöneltilecek temel eleştiriye de öngörür: Don Kişot'un ideali şövalye romanlarının fantastik dünyasının hüsrana uğramış hayal gücünün yarattığı idealdir. Turgenev ngrdğ bu eleştiriye katılır ve bunun Don Kişot'un bilinen komik yanını oluşturduğunu söyler. Ne var ki buradaki esas mesele; gerçek ideali görmektir ki bu ideal; Turgenev'e göre Don Kişot'un utanç verici bulacağı kişinin kendisi için yaşamayı, sadece kendisini görmeyi bırakmaktır. Bu anlamda Don Kişot, kötülüğü yok etmek için giriştiği mücadelede merkeze kendisini yerleştirmez. Hiçbir bencillik özelliği barındırmayan Don Kişot, fedakrdır ve güçlü bir inanca tutunur. Korkusuzluğunun, sabrının arkasındaki g de yine inancıdır ve sarsılmaz bir iradeye sahiptir. Turgenev bu olumlu özelliklerin yanı sıra aynı amaç için sürekli abalamanın Don Kişot'u düşünsel olarak zayıf ve tek yanlı kıldığını kabul eder. Ne var ki çok az şey bilen Don Kişot'un zaten çok şey bilmesine gerek yoktur. Zira bilmesi gereken temel şeyi; işinin ne olduğunu, neden bu dünyada yaşadığını bilir (Turgenev, 1981:109).

³ 19.yüzyıl Rusya'sında 20 Kasım 1857 tarihinde II. Aleksandr döneminde yayınlanan imparator mektubuylar toprak köleliği sorununu çözümü için yerel bir komite kurulmasıyla ilk adım atılmış olur. 1859 yılının başlarında 11 ildeki komite, hazırlık çalışmalarını tamamlar. Bu hazırlık süreçleri neticesinde 1861 yılında Rusya'da toprak köleliği sistemi kaldırılmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Pelin Esen, "Rusya'da Toprak Köleliği Sistemi", *İdil*, 103 (2023 Mart): s. 280-29

Bu değerlendirmelerden sonra Hamlet'e geçiş yapan Turgenev, Hamlet'in başlıca özelliğinin ise analiz, bencillik ve inanç eksikliği olduğunu belirtir. Turgenev'e göre bir egoist olan Hamlet kendisi için yaşar. Ne var ki bir egoist olarak bile kendisine inanmaz. Ancak inanmadığı Ben'i onun için yine de değerlidir. Don Kişot'un aksine Hamlet tüm dünyada ruhuyla bağlanabileceği hiçbir şey bulamaz. Bu nedenle bütünsel bir şüpheli olan Hamlet sadece kendisiyle meşguldür. Hamlet'in kendisine yönelik eleştirileri de aslında bir tür kendini besleme biçimidir. Don Kişot'un dışsal görünümünün komik olduğunu belirten Turgenev, Hamlet'in ise aksine çekici bir biçimde betimlendiğini söyler. Bu anlamda yazara göre Hamlet olarak tanınmak herkese gurur verici gelebilecekken kimse Don Kişot olmak istemez. İki kahramanı olay örgüsü bağlamında da değerlendiren Turgenev yine benzer sonuçlara ulaşır. Hamlet babasını öldürerek tahtı ele geçiren ve annesi ile evlenen amcası Kral Cladius'dan intikam alma görevi ile yüz yüze kalmış bir prenstir. Babasının hayaletiyle gerçekle yüzleşen Hamlet, tereddüt eder, kendini aldatır, kendini aşağılayarak acı çeker ve sonunda görevi neredeyse rastlantısal bir biçimde yerine getirir. Yoksul, yalnız, hiçbir dayanağı olmayan bir adam olan Don Kişot ise kötülüğü yok etmeyi, tüm dünyadaki mazlumları korumayı kendine görev edinir. Bu görev sürecinde Don Kişot'un zararlı devlerle mücadele etmeyi planlarken yararlı yel değirmenlerine saldırması Turgenev'e göre komik bir kabuktan başka bir şey değildir. Burada kabuğun altını, fedakârlıkla analiz yetisinin birbirine zıt şeyler olduğunu görmek gerekmektedir. Asıl mesele; inancın samimiyeti ve gücüdür (Turgenev, 1981:112). İki kahramanın karşılaştırıldığı bir diğer nokta aşk ve sevgidir. Turgenev'e göre Hamlet'ler hiçbir şeye inanmadıkları gibi sevmeyenler de. Sadece kendileriyle meşgul, yalnız ve bu nedenle kısırdırlar. Hamlet yanında olan tertemiz bir kız olan Ophelia'yı bile sevmeyenken Don Kişot, var olmayan bir kadın olan Dulcinea'yı sever ve onun için ölmeye hazırdır. Saf, o kadar kusursuz sever ki, tutkusunun nesnesinin hiç var olmadığından şüphelenmez bile; Dulcinea sıradan bir köylü kızı kılığında karşısına çıkarıldığında, inanamaz ve kötü bir büyücünün onu dönüştürdüğünü düşünür.

Yukarıdaki açıklamalardan açıkça görüldüğü üzere Turgenev'in terazisinde Don Kişot üstün konumdadır. Peki, Turgenev, çığırından çıkmış bir zamanda doğmuş olduğunun bilinciyle acı çeken, yazgının gücünün üstünde bir görevle karşı karşıya bıraktığı Hamlet'i sadece bu olumsuz bağlama mı yerleştirir? Çalışmamız bağlamında daha da önemlisi Rudin onun için Hamlet midir yoksa Don Kişot mudur? İlk soruya ancak ikinci soruyu yanıtlayarak yani eseri inceleyerek yanıt vermek mümkündür. Turgenev'in *Rudin* romanı Hamlet ve Don Kişot imgeleri bağlamında tartışmalı eserlerinden biridir. Kimi araştırmacılar Rudin'i Don Kişot imgesi ile özdeşleştirirken kimi araştırmacılar ise doğrudan Hamlet ile ilişkilendirirler. İvan Volkov'a göre Turgenev, ilk romanı olan Rudin'de çağın kahramanı sorununu ulusal Rus yaşamı üzerinden değerlendirirken Hamlet ile sanatsal bir bağ kurar. Eserde Shakespeare'in trajik kahramanının adı doğrudan geçmese de varlığı tüm roman boyunca noktalı bir çizgi gibi ilerler. Volkov, Rudin'deki Hamletvari özellikleri öncelikle eserdeki diğer bireylerin kahramana göre konumuyla bağlantılı olarak açıklar. Shakespeare'in eserinde bütün trajedi aslında kahramanın monologudur, diğer tüm karakterler onun algısında görünürlük kazanır. Rudin'de de aynı şey söz konusudur. Volkov'un özdeşlik kurduğu bir diğer nokta, kahramanların karakteristik özellikleridir. Ona göre Hamlet, hayal kırıklığından kaynaklanan evrensel bir hor görmeyle karakterize edilir. Kendini aşağılama, hor görme Hamlet'in özellikleri olarak Rudin'de de görülür. Tıpkı Hamlet gibi Rudin de kendine hayranlığını abartılı bir kendini aşağılamayla tamamlar. Hamlet, eyleme geçmesi gerekirken ardına saklandığı düşünceler ve sözcüklerle işe yaramazlık bilincini aktarır. Volkov'a göre benzer bir durum Rudin için de geçerlidir ve o da tıpkı Hamlet gibi varoluşsal bir ifade olarak aslında bu duruma sığır. Hamlet dünya duyumsayışını uzun monologlarla ifade ederken Turgenev Rudin'e bir itiraf mektubu aracılığıyla iç monolog biçiminde kendini ifade etme şansı verir. Natalya'ya yazdığı son mektupta bir taraftan "ben" zamirinin baskınlığı öne çıkarak kahramanın benliğine odaklanma söz konusu iken diğer taraftan anlaşılacak isteyen bir ruhun çığılığı duyulur. Volkov'a göre Hamlet'le olan bu

özdeşlikler noktasında mektubun sonu da karakteristiktir. Burada yine Shakespeare'den bir iz ortaya çıkar. Zira böyle bir son, Hamlet'in aynı güdüyü içeren "Olmak ya da olmamak" monologundaki son sözleri hatırlatır. "Peri kızı dualarında unutmama beni/ Ve bütün günahlarımı" (Shakespeare, 2019: 72) diyen Hamlet'e karşılık, Rudin "size mutluluklar dilerim. Elveda! Arada bir hatırlayın beni" (Turgenev, 2014:127) der. Volkov'a göre Turgenev'in Hamlet'in imgesinde gördüğü olumlu özelliğın onaylanması ise Horatio gibi insanları yetiştirmesi bağlamında açığa çıkar. Rudin'de Horatio'nun misyonunu Basistov yerine getirir. (Volkov, 2019: 14-26). Rudin'i Hamlet'le özdeş tutan en keskin yaklaşımlardan birini Lidiya Lotman ortaya koyar. Lotman'a göre Rudin'de Rus Hamlet'i tipi tüm önemiyle yeniden ortaya çıkar. Burada ona tarihi bir açıklama verilir. Felsefi kültürle beslenen 30'ların ve 40'ların sonlarındaki Rus toplumsal yaşamıyla organik olarak bağlantılı olan Rudin, huzursuz bir yaratıcı ruhun ve enerjinin taşıyıcısı olarak gösterilir. Kahramanın tek tutkusu düşünmektir (Lotman, 1974:13). Bir diğeri araştırmaçı Tatyana şvetsova da Rudin'i Turgenev'in *Hamletleştirilmiş* karakterlerinden biri olarak değerlendirir. Ona göre Rudin'in de dâhil olduğu *Hamletleştirilmiş* Turgenev karakterleri belirgin bir yetersizlikle karakterize edilirler. Önderlik edemezler, ancak başkalarının kalplerinde bir ateş yakma yetileri vardır. Bu yaklaşımı ile Volkov ile benzer bir biçimde Basistov'a atıfta bulunan şvetsova, Turgenev'in söz konusu makalesinde bu özelliği vurguladığının da altını çizer (şvetsova, 2013: 7-19).

Vsevolod Bagno'ya göre ise Rudin, açıkça Don Kişot'la ilişkilidir. Romanın başında aslında fark edilmeyen bu ilişki, Rudin'in Lasunskaya malikânesinden ayrıldığında, Basistov'la yaptığı bir konuşmada, kendisiyle dük sarayından ayrılan Don Kişot arasında bir paralellik çizildiğinde kendini gösterir. Rudin'in tüm girişimleri, Don Kişot tarzında gülünçtür. Nihayet, romanın sonunda Turgenev, Rudin'in amaçsız ama yine de kahramanca bir eylem yapabilen bir Don Kişot olabileceğini kanıtlamaya çalışır (Bagno, 2009: 81). Galina Vinnikova, Rudin'i Don Kişot'la ilişkilendiren araştırmacılarından bir diğeri'dir. Ona göre bu ilişkiyi belirleyen ana etmen; romanda özgürlüğün insanın en değerli varlığı olarak ilan edilmesidir. Bu çerçevede Vinnikova, özgürlüğün peşinden giden Rudin'in Don Kişot ile ilişkili sözlerinin altını çizer. Zira Vinnikova'ya göre Turgenev'in burada Don Kişot'tan - kendini tamamen ideal için, hakikat için, adaletin zaferi için adayan bu korkusuz kederli şövalyeden bahsetmesi tesadüf değildir (Vinnikova, 1986: 117).

Don Quijote düşesin sarayından ayrıldığında silah taşıyıcısına ne der, hatırlıyor musunuz? "Özgürlük, dostum Sancho, insanın sahip olduğu en değerli şeylerden biridir ve tanrı'nın bir lokma ekmek verdiği, karnını doyurmak için başkalarına boyun eğmek zorunda kalmayan insandan daha mutlusu yoktur!" Don Quijote'un o zaman hissettiklerini şimdi ben hissediyorum. (Turgenev, 2014:123-124)

Yuri Ayhenvald yukarıda ele aldığımız araştırmacılarından farklı olarak Rudin'in Hamlet'ten Don Kişot'a doğru evrim geçiren bir kahraman olduğunu belirtir. Araştırmacıya göre Rudin'in Hamlet olarak tanımlanmasını sağlayan başlıca özelliği düşünmedir. Düşünme, Rudin'e organik olarak içkindir. Ancak Turgenev, eserin sonunda Rudin'in Paris barikatlarında ölümünü yazarken Rudin'i bütünsel olarak Don Kişotvari imgelerle kuşatır. Ayhenvald'e göre Rudin'in ölümünü tanımlamak için kullanılacak tek cümle elinde savaşa uygun olmayan bir silahla Don-Kişotvari bir şekilde ölmektir. Bu çerçevede araştırmacıya göre her ne kadar düşünme Rudin'e organik olarak içkin olsa da Rudin bir Hamletist olarak başladığı yolu bir Don Kişotçu olarak tamamlar (Ayhenvald, 1982:106). Bir diğeri araştırmaçı Kuralay Urazayeva da Ayhenvald ile benzer bir yaklaşımdan hareket eder, Rudin'deki Hamlet ve Don Kişotvari özellikleri inceler. Ona göre Rudin'in Hamletizminin dayandığı üçlü; analiz, bencillik ve inançsızlıktır. Rudin'in Hamletizminin onu her yerde gereksiz kıldığını belirten araştırmaçı, barikatlarda ölümün kahramanın kendi içinde Hamlet'i yenmesinin doğrulanması olarak görür. Urazayeva'ya göre Rudin'deki Don Kişot doğasının tezahürünün en açık örneklerinden bir diğeri aşkta gösterdiği özveri, fedakârlıktır. Bu

bağlamda Urazayeva, Rudin'in Hamlet'in gereksiz adam olarak aşılmasını, bir üst tipe evrimini Hamlet ve Don Kişot'un uyumunu simgelediğini ileri sürer (Urazayeva, 2019: 1978-1983). Rudin'le gereksiz insan olarak Hamlet arasında özdeşlik kurmayan araştırmacılar arasında Mihail Hrapçenko da yer alır. Ona göre Rudin, hatalarını ve başarısızlıklarını koşullara, çevreye bağlamaya meyilli değildir. Olanlar ve başına gelenler için kendi sorumluluk duygusuna dayanarak, kat ettiği yaşam yolunu, kendisini eleştirel olarak değerlendirir ve bunda - kahramanın tüm zayıflıkları ve kusurlarıyla birlikte - içsel gücü vardır (Hrapçenko, 1977: 384).

Cervantes'in dünya edebiyatındaki yerini inceleyen yazar E.Lyubimova da Rudin'i Don Kişot'la ortak düzlemde değerlendirir. Ona göre Turgenev'in yaratıcılığında Don Kişot'un imgesine en yakın kahraman, dikkat çekici zekâ ve yeteneklere sahip, içtenlikle insanların yararına verimli faaliyetler için çabalayan, ancak her seferinde başarısız olan Rudin'dir. Araştırmacıya göre Rudin'i Don Kişot imgesiyle karşılaştırma, kahramanın yeni yönlerini ve onun Don Kişot'a olan yakınlığını görmemizi sağlar. Bu doğrultuda tıpkı Vinnikova gibi Lyubimova da Rudin'in Don Kişot'a dair sözlerine atıfta bulunurken Rudin'de Don Kişot'la benzer paraleller çizmek için pek çok neden olduğunu belirtir. Özellikle Lasunski'lerin evinden ayrıldıktan sonra, Rudin'in yazgısı birçok açıdan Don Kişot'un trajik yazgısına yakın hale gelir. Don Kişot gibi Rudin de iyi niyetlidir; o da zekâ, soyluluk, faaliyete susamışlık ile donatılmıştır; ama ikisi de gerçeklik duygusundan tamamen yoksundur, ikisi de hayal ve rüyalar âleminde yaşar. Çevrelerindeki gerçekliğin tüm çirkinliğini açıkça gören ve dönüştürülmesi gerektiğini anlayan iki kahraman da buna karşı mücadelede naif ve çaresizdir. Her ikisi de herkese karşı tek başlarına hareket etmektedirler. Sürekli başarısızlıkları, özlemlerinin ve faaliyetlerinin trajik sonu bundandır. Rudin, Don Kişot gibi deli olmasa bile, farklı ve tehlikeli biri olarak bilinir ve sonunda tıpkı Don Kişot'un bir köye götürülmesi gibi köyde yaşamaya gönderilir Don Kişot'un ancak ölümünden önce kuruntularını fark etmesi ve artık Don Kişot değil, İyi Alonso Kişot olduğunu duyurması gibi, Rudin de ancak yaşamının sonunda net bir şekilde görmeye başlar ve yeniden görme yetisine kavuştuktan sonra, Paris barikatlarında yaşama veda eder. Bu doğrultuda Rudin'de Don Kişot'un özelliklerini gören Lyubimova, kahramanın trajedisini yeteneklerini uygulama alanı bulamayan evrensel bir trajedi, gerçeklik duygusu olmayan, rüyalarda yaşayan ve bu rüyalar gerçeklerle çarpıştığında kaçınılmaz olarak felakete maruz kalan bir insanın evrensel trajedisi olarak tanımlar. Ne var ki Lyubimova bu yaklaşımları çerçevesinde Rudin ile Don Kişot arasında bütünsel bir özdeşliğin kurulamayacağını da altını çizer. Araştırmacıya göre Rudin her ne kadar pek çok Don Kişotvari özelliğe sahip olsa da Don Kişot karşısında kıyaslanamayacak kadar küçüktür. Don Kişot'ta zerre kadar olmayan egoizm Rudin de vardır. Don Kişot'un açık cesareti karşısında Rudin ihtiyatlıdır (Lyubimova,1969: 186-187).

4. Değerlendirme ve sonuç

Araştırmacıların bu yaklaşımlarından sonra çalışmamızın başında sorduğumuz soruya geri dönersek, peki Turgenev makalesinde açıkça Don Kişot'tan yana bir tutum takınır gibi görünmekteyken, araştırmacılar Rudin'in Hamlet'e mi Don Kişot'la mı yakın olduğu konusunda farklı yaklaşımlar sergilerken Turgenev'in duruşu, Hamlet'e olan yaklaşımı ve Rudin'i nereye yakın konumlandığı nasıl değerlendirilmelidir? Bize göre öncelikle cevaplanması gereken soru; Turgenev'in Hamlet'e bütünsel olarak olumsuz yaklaşmadığıdır. Zira yazar, makalesinin hemen başında Hamlet'e bütünsel olarak yüklenmenin doğru olmadığını belirtir ve Hamlet'in çektiği acının değerine vurgu yapar. Turgenev'e göre Hamlet'in acısı Don Kişot'tan çok daha zor ve yakıcıdır. Zira Don Kişot dışarıdan saldırılara maruz kalırken; Hamlet kendini yaralar, kendine eziyet eder. Elinde iki ucu da keskin bir analiz kılıcı vardır (Turgenev, 1981: 110). Turgenev'in ilk bakışta Hamlet'in karanlık taraflarını görmesi kendini ve çağdaşlarını onunla bir tutma eğiliminden kaynaklanır. Nitekim Galina Vinnikova, yazarın onları

çağının insanlarına yaklaştırmasına olanak sağlayan birçok özelliğe sahip olduklarının altını çizer. Hamlet'in trajik yazgısında 30'lu ve 40'lı yıllar Rus aydın kuşağının trajik yazgısıyla ortak olan ve onu gereksiz insanlarla ilişkilendiren her şeyi vurguladığını belirtir (Vinnikova, 1986: 178).

Bu nedenle Turgenev Hamlet'in içinde yer alan ebedi değerleri takdir etmek için çabalamak gerektiğini söyler. Turgenev Hamlet'te iyiden şüphe eden ama kötüyle şiddetli bir mücadeleye giren ve şüphe duymayan inkârı takdir eder. Ne var ki Turgenev'e göre inkâr tıpkı ateş gibi yıkıcı bir güç barındırır içinde ve bu gücü hangi sınırdan tutmamız gerektiği, ne zaman harekete geçip ne zaman durması gerektiğini doğru kestirmek zordur. İnkâr için eylem, eylem için irade, düşünce gereklidir. Ancak Hamlet'te düşünce ve irade yani eylem kararlılığı bir türlü birleşemez. Bu çerçevede elinde iki ucu keskin analiz kılıcıyla Hamlet'in çektiği acılar değerli olsa da yazar için iki kahraman arasındaki farkı şöyledir: "Bir yanda, bilinçli, çoğu zaman her şeyi kucaklayan ama aynı zamanda çoğu zaman işe yaramaz ve hareketsizliğe mahkûm olan düşünen Hamlet'ler vardır ve diğer yanda, yarı deli Don Kişotlar" (Turgenev, 1981: 116). Turgenev tüm bu değerlendirmelerinden sonra makalesini iki kahramanın ölümlerini karşılaştırarak bitirir. Zehirli kılıçla yaralanan Hamlet, Horatius'a yaşamasını emreder ve son sözleri "Üst tarafı... Sessiz bir dünya" (Shakespeare, 2019:166) olur. Turgenev'e göre Hamlet'in ölümünde itaat ve sakinlik okunur. Don Kişot'un ölümü ise ruhta derin bir şefkat uyandırır. Turgenev'e göre Don Kişot'un son sözlerinin oldukça derin bir manası vardır: Her şey geçer, her şey yok olur, en yüksek haysiyet, güç, her şeyi kapsayan deha, her şey küle döner. Ama iyilikler duman olup uçmaz. Tüm güzelliklerden daha dayanıklıdır iyilik (Turgenev, 1981: 123). Turgenev bu yorumunu her şey geçecek sadece sevgi kalacak dedi havari sözleriyle bitirir. Bu açıklamadan sonra ana soruya vereceğimiz yanıt; Turgenev'in Rudin'de Hamlet ve Don Kişot'un birliğine dayanan ideal bir insan tasavvuru sorunundan yola çıktığıdır. Bu yolda Rudin'in Hamlet'e mi Don Kişot'a mı daha yakın olduğu sorusuna vereceğimiz yanıt ise Rudin'in Don Kişot'tan ziyade Hamlet'e yakın olduğudur. Turgenev'in Don Kişot'ta yücelttiği özellikler olan inanç, fedakârlık, aşk, iyilik gibi temaları Rudin'e uyguladığımız zaman özdeşlik konusunda pek çok zıtlık ortaya çıkar. Don Kişot'un sarsılmaz inancı Rudin'de adeta bütünsel bir belirsizliğe kayar. Natalya'yla karşılıklı olarak yapılan ilk aşk itirafından sonra dünyada ondan daha mutlu biri olmadığını söyleyen Rudin'in Natalya'nın annesinin onay vermediğini öğrendiği an, kadere boyun eğmek gerek düşüncesiyle genç kızı terk etmesi Don Kişot'un yüce, romantik aşkından çok uzaktır. Fedakârlık konusu Rudin'i belki de Don Kişot'tan en çok uzaklaştıran konudur. Cümlelerinde "ben" zamiri adeta havada uçuşur. Natalya ile buluşmalarının sonunda kadere boyun eğelim diyen Rudin'e Natalya'nın "özgürlüktü, özveriydi derken gerçekte anlatmak istediğiniz buymuş meğer" (Turgenev, 2014:109) sözleri de bu anlamda oldukça anlamlıdır. Son olarak Rudin'le Don Kişot'u özdeşleştirirken kahramanın Paris barikatlarında ölümüne gönderme yapan araştırmacılara katılmamaktayız. Zira Rudin, Natalya'ya yazdığı mektupta *sonunda* "benim bile inanmadığım saçma bir şey için feda edeceğim kendimi" sözleri (Turgenev, 2014:125) bize göre bu ölümü Don Kişotvari yaşam ve ölümden kökten uzaklaştırmaktadır. Rudin'in Hamletvari doğasını belirleyen başlıca özelliği ise düşünce derinliğidir. Rudin'in "harekete geçmeliyim. ... Gücümü gevezelikle, boş, yararsız gevezelikle, yalnızca konuşmakla çarçur etmemeliyim" (Turgenev, 2014:60) sözleri Turgenev'in kahramanına Hamletvari doğasının bilincinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ne var ki Lejnevin "Rudin'in sözleri hep sözde kalacak hiçbir zaman eyleme dönüşmeyecektir" (Turgenev, 2014:73) cümlesi de kahramanın sonuna dair bir kehanet gibidir. Lejnevin Rudin'in Hamletvari doğasını oluşturan düşünce derinliğinin de aslında ona ait olmadığını belirtmesi de ayrıca önem arz eder. Romanın sonunda Rudin'in Natalya'ya yazdığı mektuptaki şu sözler de onun gereksiz insanlarla özdeş tutulan Hamletvari özelliklerinin bütünsel olarak açığa çıkışı olarak değerlendirilebilir:

Gücüme yakışır bir şey yapamadan, arkamda değerli bir iz bırakmadan ölüp gideceğim. Yeteneklerim boşuna yok olup gidecek: benden olan bir meyve göremeyeceğim. Eksik bir şey var bende... Ama bunun ne olduğunu ben de bilmiyorum (Turgenev, 2014:125).

Sonuç olarak Rudin, Turgenev'in roman kahramanları arasında Hamlet ve Don Kişot'un birliğinden oluşan ideal insan yolundaki ilk ve başarısız kahramanı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Turgenev'e göre Hamlet, merkezci kuvvetleri temsil ederken, Don Kişot merkezkaç kuvvetini temsil eder. Merkezci kuvvetin temsilcisi olarak sadece kendisine yoğunlaşan Hamlet'in en ufak bir başarısızlıkta cesareti kırılacakken, merkezkaç kuvvetini temsil eden Don Kişot, öldüresiye dövülse de girişimine devam edecektir. Hamlet'te düşünce, Don Kişot'ta eylem radikaldir. Böylece her ne kadar Turgenev'in terazisinde Don Kişot'un özellikleri baskın gelse de yazar, nihai olarak iki yönün aşırı ifadeleri olarak tanımladığı bu kahramanların sentezine dayalı bir yeni kahramanı savunur. Zira doğanın bilge düzenine göre eksiksiz Hamletler olmayacağı gibi eksiksiz Don Kişotlar da yoktur. Hamlet ve Hamletvari insanların en önemli yetisi onlardan düşünce tohumlarını alıp kalplerinde yuva kurduran sonra tüm dünyaya yayan Horatio gibi insanlar yetiştirmeleridir. Ama düşüncenin eylemselleşmesi de ayrı bir gerekliliktir. Bu noktada Turgenev'in ideali Hamlet düşüncesiyle Don Kişot'un eylem ve iradesinin birleşimine dayanan bir dava ihtiyacıdır. Ancak yazar, içinde yaşanılan gerçeklikle böyle bir birliğin gerçekleşmesi için uygun koşullar görmez. Turgenev ne Hamlet'i mutlak olarak eleştirir ne de Don-Kişot'u yüceltir. Turgenev'in Don Kişotlar olmadan "insanlığın ilerlemeyeceğinden ve Hamletlerin düşünecek hiçbir şeyi olmayacağından" hiç şüphesi yoktur. Yazar için bu iki ezeli kahramanın erdemlerinin birleşimi ideal kahramanın yaratılmasının anahtarıdır. Rudin; doğasında hem Hamlet'in hem de Don Kişot'un özelliklerini barındırsa da bu özelliklerin sentezini, uyumlu birliğine ulaşamamış bir kahramandır. Paris barikatlarında ölümü onu eyleme geçemeyen Hamletvari doğasından kurtarır gibi gözükse de bu ölümden Don Kişot'la özdeş olan bir iman şövalyeliği söz konusu değildir. Çalışmamızı sonlandırırken araştırmacıların görüşlerinden bağımsız olarak belirtmek isteriz ki bize göre Rudin, Don Kişot'tan uzak, Hamlet'e daha yakın özellikler sergileyen bir kahraman olsa da özünde Hamlet ile de karşılaştırılması zor bir karakterdir. Düşüncemizi daha açık ifade edersek Rudin, Hamlet'in karşısında oldukça zayıf bir karakterdir. Hamlet zorlu bir yazgısal görev karşısında kalır. Onu trajik bir görevle başa bırakan bir gerçeklik söz konusudur. Rudin ise trajik bir görevle karşılaşmadığı halde düşüncelerden öteye geçemeyen, varoluşunun anlamı noktasında dayanaksız bir karakterdir. Oysa Hamlet bütünsel bir bilinç içindedir, zira dünya bir zindandır. Ama görevi öylesine zor gelir ki ruhuna, cellât olmak istemez.

Kaynakça

- Ayhenvald, Yu.: (1982). *Don –Kihot na russkoy poçve*, New-York: Chalidze Publications.
- Belinski, V. (1977). *Sobraniye soçinenii v devyati tomah, Tom II*, Moskva: Hudojestvennaya literatura.
- Bagno, V. (2009). *Don Kihot v Rossii i Russkoye Don Kihotsvo*, Peterburg: Nauka.
- Cervantes, Miguel De (2023). *Don Kişot*, Çev. Argun Tozun, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Coşkun, N. (2023). *Kafatası Filozofu, Rus Edebiyat Eleştirisinde Hamlet*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Esen, P. (2023). "Rusya'da Toprak Köleliği Sistemi", *İdil*, 103 (Mart): s. 280–29
- Garaudy, R. (2021). *Yaşanmış Şiir Don Kişot*, Çev. Cemal Aydın, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Goethe, J.W. (2018). *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları*, Çev. Firuzan Gürbüz, Gethold, İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Levin, Yu. D. (1988). *Şekspir i russkaya literatura XIX veka*. Leningrad: Nauka.
- Lotman, L. M. (1974). *Realizm russkoy literaturiy 60-ıh godov XIX veka (İstoki i estetiçeskoye svojeobraziye)*, Leningrad: Nauka.

- Lyubimova, E.N. (1969). *Servantes i vseмирnaya literatura*, Moskva: Nauka.
- Markoviç, V.M. (1975). Çelovek v romanah İ. S. Turgeneva, Leningrad: İzd. Leningradskogo universiteta.
- Olçay, T. (2022). *Turgenev Yaşamı, Sanatı ve Çağı*, Ankara: Hece Yayınları.
- Shakespeare, W. (2019). *Hamlet*, Çev. Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- şvetsova, T.V. (2013). “*Estetiçeskoje voploşeniye Gamleta v hudojestvennom soznanii İ.S.Turgeneva*” Filologiya i çelovek, №1, c. 7-19.
- Turgenev, İ.S. (2019). *Rudin, İlk Aşk, İlkbahar Selleri*, Çev. Erin Altay, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Turgenev, İ.S. (1981). “*Gamlet i Don Kihot*”, Stati i vospominaniya, Moskva: İz. Sovremennik.
- Urazayeva, K.B. (2019). “*Gamletizm/Donkihotsvo v romane İ.S.Turgeneva Rudin i noviye aspekıy izuçeniya sverhtipa*, Russkoye slovo v mnogoyaziçnom mire Materialy XIV k. Mapryal, , s. 1978-1983.
- Vinnikova, G. (1986). *Turgenev i Rossiya*, Moskva: Sovetskaya Rossiya.
- Volkov, İ.O. (2019). “*Poetika obraza Gamleta v romannom tvorçestve İ.S.Turgeneva*”, Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo universiteta, № 444. s. 14–26.
- Hrapçenko, M.B. (1977). *Tvorçeskaya individualnost pisatelya i razvitiye literatury*, Moskva: Hudojestvennaya literatura.